

Kokouspöytäkirja 15

OM 040:00/2019

VN/11247/2020

21.11.2022

Vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapauttaminen

Aika Maanantai 31.10.2022 klo 13-15

Paikka OM sekä Teams

Läsnä Mirja Salonen (pj.)
Marja Salomaa
Terhi Mattila
Sami Nevalainen
Hannu Säävälä
Hanna Kaarre
Kimmo Nuotio
Paulina Tallroth
Kaisa Tammi
Hannu Lauerma
Helena Vorma
Anne Kohvakka (siht.)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja totesi kyseessä olevan työryhmän viimeisen kokouksen, jossa on tarkoituksena käsitellä mietinnöstä nykytilan *arviointia* koskevia osuuksia etukäteen lähetetyn tekstin perusteella.

Nykytilan *kuvaukseen* on pyydetty aiemmin kirjallisia kommentteja joita työryhmän jäsenet ovatkin lähettäneet.

Mietintöä viimeistellään vielä joko koko työryhmän tai tarkoituksenmukaisten erilliskokoonpanojen toimesta sekä suullisesti että kirjallisesti.

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

2. Mietintö

Asian valmistelua, taustaa ja nykytilan kuvausta koskevilta osin tarkasteltiin seuraavia yksittäisiä asioita:

- s. 12; Työryhmä kannatti kirjausta sitä, että toistuvasti vakavista väkivaltarikoksista tuomituilla henkilöillä, jotka syyllistyvät uuteen vastaavaan rikokseen pian vapautumisensa jälkeen on usein vaikea persoonallisuushäiriö **ja** päihdeongelma. Heillä on usein juuri sekä vaikea persoonallisuushäiriö että päihdeongelma, ei jompikumpi. Persoonallisuushäiriö on keskeisempi muusta väestöstä erottava tekijä.
- s. 15; Tekstiä täydennetään elinkautista vankeusrangaistusta koskevalta osin.
- s. 43; Käsitteiden osalta todettiin, että vapautumisen jälkeen somaattisen ja psykiatrisen hoidon järjestämisessä vastaa julkinen terveydenhuolto. Vapautuvan vangin asumisen järjestämisestä vastaa kunta ja asumispalveluista hyvinvointialue.
- s. 46; Samoin käsitteiden osalta todettiin, että vapautumisvaiheessa myös muiden viranomaisten, etenkin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon (1.1.2023 alkaen) rooli korostuu. Todettiin myös sen pitävän paikkansa, että Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa nimensä mukaisesti ainoastaan vankien vankeusaikaisesta hoidosta (esim. ei koevapaudessa olevan vangin hoidosta, poikkeuksena pääperiaatteesta on eräät hoidon lopettamiseen liittyvät yksittäiset asiat).
- s. 76; Lisätään maininta siitä, että Ruotsissa elinkautisen vankeuden käyttöalaa on laajennettu.
- s. 85; lisätään keskimääräinen ja pisin turvasäilössä oloaika Norjassa, jos näistä saadaan tietoja.

Nykytilan arviointi

Puheenjohtaja totesi, että työryhmälle jaetusta mietintöluonnosversiosta puuttuu vielä ns. Vakava –arviointia ja tiedonluovutusta koskevat osuudet. Vakava-arvioinnin osalta työryhmässä on aiemmin todettu lainsäädännön olevan melko uutta, minkä vuoksi sen soveltamiskäytännöstä tulee saada enemmän kokemusta johtopäätösten tekemiseksi. Tiedonluovutusta koskeva osuus on kirjoitettu, mutta työryhmän OM:n jäsenet käyvät sen vielä läpi ennen työryhmälle jakoa. Tahdosta riippumatonta hoitoa koskeva osuus on vielä kirjoittamatta. Työryhmässä on keskusteltu, ettei tältä osin esitetä lainsäädäntömuutoksia. Mielentilatutkimuksen käyttöalasta on myös valmisteltu tekstiä. Nämä osuudet lähetetään vielä pian kommentoitavaksi.

Käsitteistä väkivaltariski ja vaarallisuus (2.6.1.) käytiin keskustelua todeten, että rikoslainsäädännössä käsitteistön tulee olla selkeää. Mikäli näiden käsitteiden eroa ei pystytä määrittämään ei eri käsitteiden käytölle ole perusteita. Terminologian yhdistämisen tarve on tullut esille myös vaarallisuuden ja väkivaltariskin arviointia koskevassa VN TEAS-hankkeessa.

Arvioiden hyödyntämisen osalta (2.6.2) puheenjohtaja toi esille sen, että vuonna 2011 pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annettuun lakiin lisätyn elinkautisvankien väkivaltariskin arviointia koskevan säännöksen taikka vuonna 2018 yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin lisättyjen väkivaltariskin arviointia koskevien säännösten (Vakava) osalta kumpakaan ei ole käsitelty valmisteluvaiheessa eduskunnan perustuslakivaliokunnassa. Yhdistelmärangaistusta ja sitä edeltänyttä koko rangaistuksen suorittamista vankilassa koskevat säännökset sen sijaan ovat olleet eduskunnan perustuslakivaliokunnan käsittelyssä. Keskustelua vaarallisuusarvioiden käytön hyväksyttävyydestä osana rikosoikeudellista seuraamusjärjestelmää ei ole kuitenkaan tuossakaan yhteydessä käyty. Puheenjohtaja totesi, että arviointimenettelyjä koskeva lainsäädäntö ja käytännöt on selvitetty perusteellisesti. Arvioita koskevat ehdotukset ovat mietinnössä maltillisia.

Kansallinen ohjeistus väkivaltariskiarvioiden tekemiseen ja niitä koskevien lausuntojen laatimiseen olisi tarpeen laatia. Tältä osin keskustelussa päädyttiin siihen, että ohjeistus olisi perusteltua laatia THL:n koordinoimana yhdessä ainakin Risen ja VTH:n kanssa.

Elinkautisvankien vapauttamista koskevan osuuden (2.6.3) osalta todettiin se, että elinkautisvangeille tehtävän väkivaltariskiarvion asemaa esitetään selkeytettäväksi lainsäädännössä (rikoslakiin). Keskustelussa painotettiin sitä, että arvion käyttötarkoitusta myös vankeuden loppuajan toimintojen suunnittelussa ja vapauttamisen valmistelussa tulee korostaa.

Tuotiin esille se, että elinkautisvangeista pääosa ei ole psykopaattisia taikka narsistisia persoonallisuksia, joiden kohdalla arvioiden hyödyntäminen tukitoimissa ei ole niin hyödyllistä. Toisaalta ei myöskään ole todennettu sitä, että arviot olisivat turhia.

Todettiin, että 30 vuoden aikana henkirikosten määrä on laskenut, pois lukien korona-aika. Perinteisten ns. juoppotappojen määrä on laskenut. Teot muuttuvat ja samoin tekojen oikeudelliset arvioinnit. Lainsäädäntöä ei näin ollen ole mahdollista perustella millään yksiselitteisillä kriteereillä. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että viimeisen 20 vuoden aikana seuraamusjärjestelmä on ankaroitunut selkeästi. Tämä liittyy erityisesti elinkautisen vankeusrangaistuksen käyttöalan laajentumiseen. Väkivaltariskiarviointi kohdistuu näin ollen laajempaan joukkoon henkilöitä.

3. Mietinnön viimeistely, hyväksyminen ja lausuntokierros

Osuudet, joita ei ole vielä lähetetty lähetetään erikseen. Todettiin, että nykytilan arvioinnista jatketaan vielä keskustelua seuraavalla viikolla ja muutoin mietintöluonnoksen viimeistely hoidetaan kirjallisen kommentoinnin pohjalta.

Työryhmän jäseniltä tullaan pyytämään hyväksyntä mietintöön sähköpostitse sovittavaan määräpäivään mennessä. Tuohon sovittavaan päivämäärään mennessä tulee myös ilmoittaa mahdollinen eriävä mielipide. Mietintö lähetetään lausuntokierrokselle ennen joulua.

